

Estudi etimològic de la nomenclatura científica dels ocells de Catalunya: l'aportació de les llengües clàssiques en la taxonomia moderna

Enric Ortega

Etymological study of the scientific nomenclature of Catalan birds: how classical languages have contributed to modern taxonomy

In the mid-eighteenth century, Linnaeus established an unequivocal and unambiguous classification of living beings that used a binomial nomenclature. His system was based on a hierarchical structure in which species assumed a central role. Species are grouped into genera, which are then grouped into families and higher levels; intraspecific variability is reflected in the naming of subspecies. Linnaeus' nomenclature was based on the language of science at that time, Latin, and also on classical Greek. He used Latin to define and describe the names of species and today, over two centuries later, Latin and classical Greek are still used to classify organisms. This article analyses the names that are the basis of the nomenclature system in use in the specific case of the birds of Catalonia, and examines their origin in the context of the languages from which they are derived, mostly Latin and Greek, but also French, Italian, Norwegian, Occitan, Russian and Mexican Indians. Finally, this study studies the origin of specific names in terms, for example, of species' morphological characteristics, original native names, associated mythology and distribution.

Key words: Latin, Greek, Linnaeus, binomial nomenclature, scientific nomenclature, classical languages, etymology.

Enric Ortega, *Institut Català d'Ornitologia, Museu de Ciències Naturals de Barcelona, Pl. Leonardo da Vinci, 4-5, 08019 Barcelona. email: enricortega@hotmail.com*

Received: 09.04.17; Accepted: 18.05.17 / Edited by O. Gordo

Els primers intents de classificació dels éssers vius van ser desenvolupats al segle IV aC per Aristòtil, en la seva obra *Historia animalium* (Gaza 1513). Va diferenciar els animals en énaïma (que inclouen els actuals vertebrats) i ánaïma (que es corresponen als invertebrats actuals) i els va classificar seguint la *Scala naturæ*, un sistema jeràrquic i gradual que els ordena en ordre creixent i progressiu en dotze nivells segons la seva perfecció. L'ésser humà era al capdamunt d'aquest sistema, ja que el considerava l'ésser més perfecte en la seva organització. Per contra, els nivells inferiors eren ocupats per plantes i éssers inanimats (és a dir els minerals, al capdamunt dels quals se situaven els metalls i, a les categories inferiors, la pols i els detritus).

Amb el pas dels segles, alguns científics van fer avanços significatius cap a un sistema unitari de nomenclatura de les espècies, com els germans Gaspard i Johann Bauhin, botànics suïssos dels s. XVI i XVII, que van descriure milers d'espècies de plantes, els noms de les quals encara es fan servir avui en dia. Més tard, John Ray amb la seva obra *Methodus plantarum nova* (1682) va descriure de forma molt similar a com va fer posteriorment Linné els conceptes de gènere i espècie.

Va ser, però, Carl von Linné qui va crear les bases de la taxonomia moderna i qui va establir el sistema de nomenclatura dels éssers vius que s'ha utilitzat fins als nostres dies. La llengua vehicular de la seva obra va ser el llatí, la llengua

pròpia dels científics del s. XVIII, i juntament amb el grec clàssic va ser la base de la seva obra i de la seva nomenclatura. Als mots d'aquestes llengües clàssiques, s'hi van incorporar paraules llatinitzades de llengües modernes, com és el cas de l'italià, el francès, el turc, el noruec o les dels indis mexicans (Geoffrey Arnott 2007, Jobling 2011). Entre les seves obres destaquen *Genera plantarum* (1737–1754), *Philosophia botanica* (1751) i *Species plantarum* (1753), que compta amb la descripció de més de 7.300 espècies i representa el punt de partida de la nomenclatura botànica moderna. Ara bé, *Systema naturae* és considera la seva obra de referència, la primera edició de la qual constava d'onze pàgines i es va publicar el 1735 (Linnaeus 1735) i la tretzena i última, el 1770. El punt d'inici del sistema de classificació i nomenclatura linneà s'estableix amb la publicació de la desena edició del *Systema naturae* (Estocolm, 1 de gener de 1758) i va aconseguir unificar els sistemes utilitzats anteriorment. És per això que són invàlids tots aquells noms científics definits abans d'aquesta publicació.

El sistema taxonòmic linneà es basa en la nomenclatura binomial de les espècies, segons el qual el nom científic de cada espècie consta d'un gènere, un nom o un adjectiu substantivat en cursiva i amb la inicial escrita en majúscula, i d'un epítet específic i un altre subespecífic, si era el cas, en els dos casos un adjectiu o un nom en genitiu (epònims), escrits sempre en minúscula i en cursiva. Un mateix gènere inclou un grup d'espècies properes entre si i suficientment diferents de la resta. Contràriament al gènere, que ha de ser únic i no pot repetir-se mai, l'epítet específic sí que pot ser el mateix per a diferents espècies que pertanyin a diversos gèneres (p.e., *Dendrocoptes major* i *Parus major*).

Gràcies al sistema linneà de nomenclatura unívoca i inequívoca, s'eviten errors en la identificació d'espècies, ja que unifica els diversos noms populars de les diferents llengües i evita les confusions derivades del fet que en una mateixa llengua dues espècies tinguin el mateix nom. La seva facilitat d'ús i tots els avantatges que ofereix de manera indiscutible han fet que s'apliqui fins i tot en la nefologia.

Des del moment en què la comunitat científica va adoptar majoritàriament el sistema de nomenclatura proposat per Linné, es va dur a terme una unificació de les espècies, que s'havien anat

descrivint sovint de forma unilateral i desordenada per alguns científics, fet que va comportar diversos casos de duplicitat de la mateixa espècie o la descripció com a tàxons diferents del mascle, la femella i/o els individus juvenils. Per contra, alguns naturalistes rellevants de l'època, com Buffon o François Levaillant, no van acceptar el sistema linneà. L'any 1842, un grup d'acadèmics liderats pel zoòleg britànic Hugh Strickland, i entre els quals es comptaven Charles Darwin i Richard Owen, van presentar a la *British Association for the Advancement of Science* l'obra *Series of Propositions for Rendering the Nomenclature of Zoology Uniform and Permanent* (Strickland et al. 1842). Aquest codi, també conegut com a *British Association Code* o *Stricklandian Code*, va adoptar com a punt de partida la dotzena edició del *Systema naturae* de Linné (1766) i es va estendre ràpidament entre la comunitat científica d'Europa i Amèrica durant la segona meitat del s. XIX. Al Cinquè Congrés Internacional de Zoologia (Berlín, 1901), considerant com a punt de partida la desena versió de *Systema naturae*, es van aprovar les *Règles internationales de la nomenclature zoologique* (1905), que van constituir el primer recull formal de normes de nomenclatura zoològica. Actualment, és vigent el Codi internacional de nomenclatura zoològica i la Comissió Internacional de Nomenclatura Zoològica (ICZN), formada per experts zoòlegs i taxònoms, vetlla per la correcta conservació i difusió del codi del sistema de nomenclatura (Ride et al. 1999, Crochet et al. 2012).

Si bé científics i naturalistes utilitzen habitualment la nomenclatura científica, poques vegades se'n qüestionen l'origen. Entendre el significat dels noms taxonòmics aporta una gran informació tant pel que fa a les característiques de l'espècie com pel que fa a l'hàbitat que li és propi. Fins i tot, aporta informació del lloc on va ser descrita o de l'autor que la va definir. En aquest treball s'han estudiat tots els noms taxonòmics de les espècies d'ocells de Catalunya des d'una perspectiva etimològica. D'una banda, s'ha determinat l'origen semàntic dels noms dels gèneres i dels epítets específics i subespecífics i s'ha definit quina va ser la motivació per tal d'anomenar-los (trets característics morfològics, cant, noms populars propis existents en el moment de la definició, etc.). D'altra banda, se n'ha analitzat les llengües a partir de les quals s'han conformat aquests noms. Així, l'objectiu d'aquest estudi és

determinar quins van ser els principals motius per tal de definir la nomenclatura científica per a les espècies d'ocells de Catalunya i, al mateix temps, establir quin pes van tenir les llengües clàssiques (llatí i grec) i les llengües més modernes en la seva conformació. Així mateix, es pretén determinar si en la definició dels noms científics hi ha una empremta dels autors o bé responen únicament a una sistemàtica neutra i sense influència dels naturalistes.

Material i Mètodes

Espècies considerades

S'ha estudiat el conjunt d'espècies d'ocells presents a Catalunya, sigui quina sigui la seva condició fenològica (residents, reproductors, hivernants o migradors). La llista d'espècies s'ha obtingut de Gil-Velasco *et al.* (2015) i s'han considerat únicament els tàxons inclosos en les categories A, B i C.

Els noms científics segons el seu origen semàntic

Es considera que la nomenclatura científica d'una espècie està formada pel gènere, l'epítet específic i, si s'escau, de l'epítet subespecífic. Cadascuna d'aquestes tres parts del nom científic de l'espècie s'han tractat per separat i, en cas de repetició, s'ha comptat una única vegada cada gènere i cada epítet específic i subespecífic per tal d'evitar la pseudoreplicació. Segons els diversos orígens que tenen els noms que conformen la nomenclatura científica dels ocells objecte d'aquest estudi, aquests s'han agrupat en els tipus següents, sempre seguint el criteri de classificació definit en l'escassa bibliografia existent (Jobling 2011, Ortega 2017; vegeu Annex). En els pocs casos en què un mateix nom podria pertànyer a dues categories segons com es considerés, l'autor ha escollit la que era més representativa segons el sentit etimològic del nom científic en qüestió. Per exemple, en el cas del gènere *Caprimulgus* (format pel ll. *capra* 'cabra femella' i pel ll. *mulgere* 'munyir'), que rep aquest nom en virtut de l'antiga creença segons la qual els enganypastors entraven als estables i xuclaven la llet de les mamelles de les cabres (Ortega 2017), s'ha categoritzat com a derivat de llegendes i tradicions

modernes i no pas com a ergònim (relatiu als seus comportaments o costums).

a) Autoctònims

Els autoctònims (del gr. *autókthōn* 'autòcton, nadiu' i del gr. *ónoma* 'nom') són mots llatinitzats que serveixen per referir-se a una espècie concreta en una llengua determinada. El primer gran grup és el format pels autoctònims del llatí i el grec clàssics i que apareixen en les obres dels autors clàssics com Aristòtil, Hesíqui, Plini o Aristòfanes (Thompson 1895, Gotch 1981, Bruguera 1996). Sovint no se'n coneix l'equivalència específica exacta i només se'n disposa d'una descripció genèrica (p.e. *Pernis*, *Sitta*, *Himantopus*, *pygargus*).

Un segon grup és format per mots d'una gran diversitat de llengües que són llatinitzats, com és el cas de veus de l'italià (p.e. *francolinus*, *garzetta* i *falcinellus*), l'alemany (p.e. *Bombycilla* i *Prunella*), el rus (p.e. *rossicus* i *nyroca*), l'occità (*Egretta*), el suec (*crecca*), el turc (*yelkouan*), el francès (*Tadorna*), l'anglès (*Puffinus*), el noruec (p.e. *Alca*, *Sterna* i *immer*), el feroès (*skua*) o les antigues llengües nòrdiques (*Branta* i *Sula*).

b) Morfònims

Els morfònims (del gr. *morphé* 'forma' i del gr. *ónoma* 'nom') es construeixen en referència a les característiques físiques descriptives de l'espècie. Poden fer referència a la coloració, com és el cas de les veus llatines *albus* (blanc), *ater* (negre) i *flavus* (groc, daurat) i les gregues *leukós* (blanc), *mélas* (negre) o *erythrós* (vermell). També poden fer referència a les parts del cos, com són les formes llatines *gularis* (gular), *collum* (coll) i *capillus* (cabell, pèl, capell) i les gregues *kephalé* (cap), *rhýnkhos* i *rhámphos* (bec) i *poús* (pota). Un tercer grup està format per les característiques físiques de les parts del cos, com és el cas dels mots llatins *maculata* (tacada), *fasciata* (llestada) i *crestata* (crestada) i dels grecs *platýs* (ample) i *brakhýs* (curt).

De forma habitual, es combinen dos mots i donen lloc a un morfònim compost. Aquests epítets s'originen d'epítets llatins, grecs o mixtos com *flavirostris* (becgroc), *erythrorámphos* (bec vermell) o *leucura* (cua blanca).

c) Biònims

Els biònims (del gr. *bíos* 'vida' i del gr. *ónoma* 'nom') recullen referències als ambients on viu

cada espècie, com és el cas d'*agricola* (habitant dels camps), *palustris* (palustre, pantanós) i *saxicola* (habitant de les pedres).

d) Topònims

D'entre els topònims (del gr. *tópos* 'lloc' i del gr. *ónoma* 'nom'), diferenciem entre referències geogràfiques genèriques a la distribució de l'espècie com *meridionalis* (meridional), *borealis* (boreal) i *orientalis* (oriental) i referències específiques com *hispanus* (Hispania), *americanus* (Amèrica) i *persicus* (Pèrsia). Pel que fa al present estudi, s'ha considerat l'origen etimològic dels topònims genèrics però no dels específics, que han estat considerats com a noms propis.

e) Ergònims

Els ergònims (del gr. *érgon* 'treball, ocupació' i del gr. *ónoma* 'nom') destaquen fets del comportament de les espècies que les fa especialment singulars i identificables. Són exemples els mots llatins *garrulus* (xerri, sorollós), *peregrinus* (viatger, rodamón), *pugnax* (lluïtador, combatiu) i el grec *Philomachus* (que li agrada la lluita).

f) Fagònims

Els fagònims (del gr. *phágō* 'menjar' i del gr. *ónoma* 'nom') fan al·lusió als hàbits alimentaris d'un determinat tàxon, com és el cas dels mots llatins *apivorus* (devorador d'abelles), *ostralegus* (recol·lector d'ostres) i *viscivorus* (menjador de vesc), així com el grec *mérops* i el llatí *apiastra* (menjador d'abelles).

g) Fonònims

Els fonònims (del gr. *phōnē* 'veu, so' i del gr. *ónoma* 'nom') són noms d'origen onomatopèic que descriuen espècies amb un cant característic, sigui transcrivint-lo directament (p.e. *Cuculus*, *Upupa epops* i *Lullula*) o bé fent-hi una referència indirecta (p.e. *polyglotta*, *aluco* i *collybita*).

h) Epònims

Els epònims (del gr. *epí-* 'sobre' i del gr. *ónoma* 'nom') són epítets específics de tipus honorífic que generalment duen la terminació llatina de genitiu singular *-i* (si el nom finalitza en vocal o *-er*) o *-ii* (si acaba en consonant), en el cas d'homes, i la terminació *-ae* o *-iae*, en el cas de les dones. En el cas del plural, apareixen les terminacions *-orum* (masculí) i *-arum* (femení). En són exemples *adalberti*, en honor al príncep

Adalbert de Baviera (1828-1875) (Reig-Ferrer 2011a); *homeyeri*, en referència a Alexander von Homeyer (1834-1903), naturalista alemany (Reig-Ferrer 2013) o bé en honor d'Eugen Ferdinand von Homeyer (1809-1889), ornitòleg alemany, membre fundador de la Societat Alemana d'Ornitologia i tiet de l'anterior (Jobling 2011); *theklae*, en memòria de Thekla Brehm (1833-1857), filla de l'ornitòleg alemany Christian Ludwig Brehm (1787-1864) (Reig-Ferrer 2011b); *eleonorae*, en honor a Elionor d'Arborea, heroïna siciliana (1347-1404); i *brehmorum*, en homenatge a Alfred Edmund Brehm, ornitòleg alemany (1828-1884). Cal destacar que hi ha nombroses excepcions a aquestes regles com, per exemple *duponti* (Léonard Puech Dupont, naturalista francès [1796-1828]), que hauria de ser *dupontii*; o *sabini* (Edward Sabine, científic irlandès [1788-1883]), i que hauria de ser *sabinei*.

i) Noms mitològics

Diverses espècies estan referenciades en la mitologia grega i romana (Smith 1867, Grimal 1996, Parramon 1997) i n'han pres el nom històricament (en aquest cas, es tracta d'un cas específic d'epònims). D'entre els molts exemples que trobem en els gèneres, destaquen *Anthus*, que els déus convertiren en Piula, o el cas de *Neophron*, convertit en Voltor; *Phasianus*, nom del riu on els argonautes localitzaren per primer cop l'espècie; i *Athene*, que fa referència a Atena, la deessa grega de la saviesa, representada pel Mussol comú (o l'Òliba, segons els autors). Pel que fa als epítets específics d'origen mitològic destaquen *colchicus*, *diomedea* i *penelope*.

j) Noms derivats de llegendes i tradicions modernes

Moltes espècies d'ocells tenen associades tradicions o històries que els atribueixen comportaments o característiques que molt sovint són falses, com és el cas del Trençalòs, en tant que espècie assassina i devoradora d'humans (Reig-Ferrer 2015). Un cas paradigmàtic de noms que han nascut de llegendes populars i quan han influït en la seva nomenclatura científica és el gènere *Caprimulgus* (format pel llatí *capra* 'cabra femella' i *mulgere* 'munyir'). Aquest nom prové de l'antiga creença segons la qual els Enganyapastors entraven als estables i xuclaven la llet de les mamelles de les cabres. En realitat, el noms populars català Enganyapastors i castellà

Chotacabras tenen el mateix origen. També en són exemples *ignicapilla*, *canutus* i *isabellinus*.

k) Taxònims

Els noms formats a partir d'altres taxons o inventats s'anomenen taxònims (del gr. *táxis* 'disposició, ordre' i del gr. *ónoma* 'nom'). És el cas dels anagrames (*Delichon* a partir de *Chelidon*, *Dacelo* a partir de *Alcedo*), dels diminutius (*albellus* a partir del llatí *albus*), de la comparació amb d'altres espècies o grups d'espècies similars (*affinis* i *assimilis*) i fins i tot hi ha casos d'assenyalament que la similitud entre tàxons pot induir a dubtes en la identificació (*dubius*). Un altre cas és la indicació de semblança mitjançant prefixos com el llatí *sub-* (proper; p.e. *subruficollis*) o sufixos com el grec *-oidēs* (que s'assembla; p.e. *luscinioides*). Finalment, hi ha casos en què l'origen dels noms rau en la invenció de l'autor mancada de significat, com passa amb el gènere *Xema* (Strickland *et al.* 1842, Saunders 1896, British Ornithologists' Union 1915).

Classificació segons les llengües d'origen

Per a tots aquests casos s'ha determinat quina és la llengua que va donar origen a cadascun dels noms científics, tant per al gènere com per als epítets específic i subespecífic. En el cas dels epònims (de tipus honorífic i basats en noms propis de persona) i dels topònims específics (que tenen el seu origen en noms propis com, p.e. Alexandria o Mediterrani), s'han categoritzat com a "nom propi" i no se n'ha establert l'origen etimològic, ja que no té sentit. Per contra, en els topònims genèrics (p.e. meridional o oriental) sí que s'ha considerat l'origen etimològic del terme. Per al seu estudi, s'ha considerat la categoria de llengües germàniques (grup que engloba l'anglès, l'alemany, el suec, l'islandès, el noruec, el danès, l'holandès i l'afrikaans) o llengües escandinaves (en els casos en què no se'n pot determinar l'origen etimològic exacte entre suec, islandès, noruec o danès).

En tots els casos s'han agrupat les llengües d'origen en dos grups. D'una banda el grup de les llengües clàssiques (llatí i grec), en què s'ha individualitzat la llengua d'origen o bé s'ha establert una categoria mixta en els casos en què no es podia determinar amb exactitud de quina de les dues llengües provenia un nom. És el cas de l'epítet específic *melba* (Eigenhuis & Swaab

1992). D'altra banda, s'ha considerat el grup de les llengües no clàssiques (àrab, danès, hindi, italià, francès, holandès, alemany, suec, noruec, afrikaans, rus, feroès, turc, polonès, islandès i llengües dels indis mexicans).

Comparació de les categories estudiades

Per a l'estudi dels grups i categories considerats s'ha utilitzat estadística descriptiva i per a la comparació de les distribucions dels noms s'ha utilitzat la khi-quadrat (χ^2).

Resultats

El nombre total d'espècies estudiades és de 460, 286 de les quals amb epítets subespecífics. Considerant que l'objectiu d'aquest estudi és la definició dels noms científics dels ocells i no l'estudi biogeogràfic d'aquests, així com per tal d'evitar pseudoreplicacions i biaix en els resultats, tots aquells noms científics que apareixen repetidament es van considerar una única vegada. És el cas, per exemple, del gènere *Phylloscopus* (13 repeticions), el gènere *Calidris* (12 repeticions), els epítets específics *alba* i *flava* (6 repeticions cadascun) i els epítets subespecífics *iberiae* (4 repeticions) i *hispanus* (3 repeticions). Un cop eliminades les repeticions, van romandre 213 gèneres, 383 epítets específics i 264 epítets subespecífics únics.

De l'estudi semàntic dels gèneres, se'n desprèn que la majoria són autoctònims, seguits dels morfònims i els ergònims (Taula 1). Cal destacar que no hi ha cap gènere format a partir d'un topònim i els casos en què aquest està format a partir d'epònims, d'històries i llegendes modernes, de fonònims i de taxònims són mínims. Pel que fa als epítets específics, el major nombre està format a partir de morfònims, seguit d'autoctònims, biònims i topònims (Taula 1). En el cas dels subespecífics, la distribució és molt similar, amb un domini dels morfònims, seguit d'autoctònims, topònims i biònims (Taula 1). En el cas dels epítets subespecífics, cal destacar també que el percentatge rellevant d'epònims i, per contra, que el percentatge de taxònims i de mots relacionats amb històries i llegendes modernes són mínims.

A partir de la comparació de l'origen semàntic en els gèneres, els epítets específics i els sub-

Taula 1. Origen semàntic dels noms científics dels gèneres i dels epítets específics i subespecífics.
Semantic origin of the scientific names of genera, and specific and subspecific epithets.

Origen semàntic	Nomenclatura científica (%)		
	Gènere	Epítet específic	Epítet subespecífic
Autoctònim	45,54	17,49	15,91
Morfònim	22,54	39,16	37,12
Biònim	7,51	10,44	10,23
Topònim	0,00	8,62	11,36
Ergònim	12,21	6,01	5,68
Fagònim	3,29	3,13	3,03
Fonònim	1,41	3,92	2,65
Epònim	0,47	5,48	10,23
Nom mitològic	4,69	2,61	1,89
Taxònim	1,88	2,35	0,76
Llegendes i tradicions modernes	0,47	0,78	1,14

específics, es detecta que l'aportació de totes les categories semàntiques considerades és diferent segons el tipus de nom taxonòmic. És a dir, amb l'augment de la necessitat de discriminació de la subespècie, respecte a la major generalitat que representa el gènere, varien els recursos utilitzats pels autors per a establir-ne els noms. Així doncs, els autoctònims s'utilitzen preferentment en els gèneres de forma significativa ($\chi^2=21,12$; $gl=2$; $p<0.001$), mentre que no és el cas dels topònims ($\chi^2=10,56$; $gl=2$; $p=0.005$) i dels epònims ($\chi^2=8,83$; $gl=2$; $p=0.012$), que són utilitzats majoritàriament en els epítets específics i subespecífics. Si bé les diferències no són significatives, s'observa una major proporció de morfònims en els epítets que en els gèneres i d'ergònims en els gèneres que en els epítets.

En tots els casos, les llengües clàssiques en conjunt van aportar la immensa majoria de noms taxonòmics estudiats i no s'han detectat diferències significatives entre els gèneres i els epítets, essent el llatí dominant sobre el grec, si bé en alguns casos no es pot diferenciar entre ambdues llengües (Taula 2). Per als casos en què sí que s'ha pogut diferenciar-ne l'origen grec, s'observa que aquesta llengua forma part principalment dels gèneres ($\chi^2=21,56$; $gl=2$; $p<0.001$). De la minoria romanent cal destacar l'aportació de les llengües germàniques en els gèneres i dels noms propis en els epítets específics i subespecífics (Taula 2). L'aportació de l'italià és força constant en els tres grups, i té més pes per ell mateix que

tota la resta de llengües no clàssiques juntes. La resta de llengües fan una aportació molt discreta. En destaca el francès (*Egretta*, *Lullula*, *Serinus*) i el polonès (*Remiz*) en el cas dels gèneres; l'àrab (*alchata*), el francès (*cabaret*, *serinus*), el turc (*yelkouan*), el rus (*nyroca*), l'hindi (*cherrug*) i les llengües dels indis mexicans (*pipixcan*) en el cas dels epítets específics i subespecífics. Finalment, s'observa que l'aportació feta per noms propis és proporcional a l'especificitat dels noms científics, és a dir, el percentatge de noms propis és mínim en el cas dels gèneres i màxim en el cas dels epítets subespecífics ($\chi^2=13,78$; $gl=2$; $p=0.001$). Pel que fa als gèneres, s'hi ha detectat un sol nom honorífic a personatges històrics (*Cettia*), en honor a Francesco Cetti (1726-1778), matemàtic i zòleg italià, autor de la *Storia Naturale di Sardegna*, illa on es va recol·lectar i descriure l'espècie *Cettia cetti*.

Discussió

Com passa en la majoria de vertebrats, la gran majoria d'espècies d'ocells ja van ser descrites fa segles (Jobling 2011). A partir de la definició inicial, diverses espècies han estat reclassificades en altres grups o bé se n'ha canviat la seva nomenclatura científica. Un exemple d'aquesta reclassificació és el grup de les mallerengues, que inicialment s'estructurava al voltant del gènere *Parus*, que actualment ha estat repartit en

Taula 2. Origen lingüístic dels noms científics dels gèneres i dels epítets específics i subespecífics.
Linguistic origin of the scientific names of genera, and specific and subspecific epithets.

Llengua d'origen	Nomenclatura científica (%)		
	Gènere	Epítet específic	Epítet subespecífic
Llatí	40,85	58,49	61,36
Grec	45,07	17,75	14,77
Llatí/grec	5,16	4,18	2,65
Llengües germàniques	5,16	2,09	0,76
Nom propi	0,47	11,75	16,67
Italià	0,94	3,66	2,65
Altres	2,35	2,09	1,14
Grup de llengües	Gènere	Epítet específic	Epítet subespecífic
Clàssiques	90,61	76,50	76,14
No clàssiques	9,39	11,75	9,09
Noms propis	0,00	11,75	14,77

Parus, *Lophophanes*, *Cyanistes*, *Poecile* i *Periparus*. Amb tot, els canvis han estat de reubicació en categories taxonòmiques ja existents en la seva majoria i, per tant, s'han assignat a gèneres ja existents. Amb tot això, el panorama de definició de la nomenclatura científica es remunta *de facto* a l'escenari dels naturalistes clàssics. En són una mostra el pes que hi tenen les llengües i la mitologia clàssiques en els noms taxonòmics.

A partir de l'estudi de l'aportació de les llengües clàssiques en la conformació dels noms taxonòmics, es fa evident que aquests es van definir a partir de les llengües que no eren vehiculars ni conegudes per la gran majoria dels parlants de l'època. Així, es van definir a partir de les llengües utilitzades pels científics i pels intel·lectuals. Aquest fet posa de manifest que, a diferència d'avui dia, la influència dels naturalistes no professionals (com els ornitòlegs de camp o els aficionats) era inexistente en els avenços científics. La definició de la sistemàtica en ornitologia es va fer per estudiosos i intel·lectuals a partir de la cultura clàssica, a la qual no hi tenia cap accés la majoria de la població.

Si bé s'han dut a terme diversos treballs d'estudi etimològic dels noms científics dels ocells, no se n'ha publicat cap centrat en el territori català i que en consideri la totalitat de les espècies que hi són presents i, per tant, no es poden fer comparacions al mateix nivell (Ortega 2017). Tanmateix, mentre que en estudis anteriors s'ha detectat que una cinquena

part dels noms de les espècies es corresponen a epònims (Jobling 2011), en aquest treball es posa de manifest que en el cas dels ocells de Catalunya es correspon a un percentatge menor. Si considerem conjuntament els epònims purs (aquells en honor a personatges històrics eminents) i els noms d'origen mitològic (que són un tipus concret d'epònim), en el cas dels ocells de Catalunya l'aportació dels epònims és d'un 5,16% en gèneres, 8,09% en epítets específics i 12,12% en epítets subespecífics.

En el cas dels morfònims, de nou els valors obtinguts en el present treball (22,54% en gèneres, 39,16% en epítets específics i 37,12% en epítets subespecífics) segueixen les tendències però són inferiors als observats en els escassos estudis publicats, segons els quals serien l'origen de prop de la meitat dels noms genèrics i de més de la meitat dels epítets específics (Jobling 2011). Aquesta diferència es pot explicar per la mida mostral reduïda que representen els ocells de Catalunya (860 noms científics en total, entre gèneres i epítets) enfront de la mida mostral dels treballs anteriors (més de 20.000 noms científics a Jobling 2011).

Els gèneres

Es fa palès que l'origen lingüístic dels noms dels gèneres es troba en la seva majoria al llatí i al grec clàssics. La resta de noms provenen de llengües pròpies dels naturalistes del segle XVIII

i XIX, com són les llengües germàniques i l'italià. Aquests naturalistes són els que van descriure bona part de les espècies actuals i, per tant, ho van fer sovint atorgant-los els noms amb què les coneixien en les llengües que els eren pròpies o bé en aquelles utilitzades en els països on van desenvolupar els seus estudis. En són exemples el propi Linné, que va utilitzar el suec per definir el gènere *Sterna*, l'epítet específic *torda* i el sub-específic *crecca*; l'ornitòleg alemany Jean Louis Cabanis, que va definir el gènere *Iduna* a partir de la mitologia escandinava; i l'explorador i zoòleg Johann Anton Gùldenstàdt que va desenvolupar part del seu treball a Rússia i va descriure l'epítet específic *nyroca* a partir del rus.

Pel que fa al seu origen semàntic, el principal component que dona lloc als noms dels gèneres són els autoctònims, és a dir, en la definició dels gèneres literalment s'adaptaren els noms que ja se'ls donava, bé per part d'autors clàssics com Plini i Aristòtil o bé en les llengües vehiculars utilitzades pels autors en el moment de la seva definició. Aquests resultats són coherents amb els treballs anteriors (Jobling 2011). També ho és el fet que, generalment, els morfònims que donen lloc a noms genèrics fan referència a característiques físiques remarcables (p.e. *Acrocephalus*, *Apus*, *Lagopus*, *Oxyura*, *Podiceps*, *Pterocles*, *Recurvirostra*), mentre que en el cas dels epítets fan referència més especialment als colors o als patrons de coloració (p.e. *alba*, *cinerea*, *citreola*, *erythrina*, *griseus*, *leucopterus*, *macularius*, *niger*, *roseus*, *viridis*). Finalment, cal esmentar que, en ser els ocells uns organismes generalment amb una distribució àmplia a escala continental, no hi ha cap gènere d'entre els estudiats que tingui el seu origen semàntic en la distribució geogràfica, ja que aquesta és comuna en tots els casos.

Els epítets específics i subespecífics

En haver de marcar la discriminació interespecífica i ser més exactes que els gèneres, en els quals s'engloben, els epítets específics no s'han definit majoritàriament a partir de veus populars de les llengües existents, com passa en el cas dels gèneres. Ans al contrari, els autoctònims representen un percentatge molt inferior de l'origen semàntic dels noms dels epítets específics. Aquest fet s'explica perquè els noms populars de totes les llengües fan referència a un tipus d'ocell genèric (p.e., àliga, gavina, falciot, tallarol, pardal)

que el separa clarament d'altres grups similars, però que passa per alt la variabilitat específica real (p.e., pardal comú, xarrec i de passa). A més, en bona part del domini lingüístic de la llengua catalana-valenciana-balear, els parlants fan servir el mot "pardal" per fer referència de forma genèrica a un ocell de mida petita, sigui aquest un pinsà, un verdum o, efectivament, un pardal. El coneixement popular dels ocells, doncs, és limitat i restringit als grans grups o bé a les espècies més fàcilment identificables per coloració, com l'abellerol; per interès cinegètic, com la perdiu; o per abundància i proximitat, com el colom. És més, els parlants identifiquen lingüísticament espècies a partir de la tradició cultural o musical (p.e., rossinyol, cucut i alosa) que, per contra, no són capaços de diferenciar ni reconèixer morfològicament de forma visual. Així, el coneixement i la discriminació interespecífics i, especialment intraespecífics, es troben restringits a l'àmbit dels ornitòlegs i els científics. El reconeixement acurat de les espècies per part de l'observador està relacionat amb les hores d'observació acumulades, les lectures i consultes realitzades i amb l'ús de mitjans tècnics òptics. Per tant, la manca d'utilització d'aquests recursos es tradueix en una identificació poc precisa de les espècies i, en conseqüència, en un ús generalista del llenguatge. Finalment, cal tenir present que molts dels casos d'autoctònims en epítets específics són reiterats amb el gènere (p.e., *Porzana porzana*) o bé són l'equivalent en grec o llatí quan el gènere és en una d'aquestes dues llengües (p.e., *Corvus corax*, en què el primer significa corb en llatí i el segon en grec). És per tot això que l'origen semàntic més abundant en el cas dels epítets específics són els morfònims. Amb un pes menor, també ho són els biònims i els topònims. És a dir, en el cas de l'epítet específic, els mecanismes semàntics que donen lloc a la nomenclatura estan basats majoritàriament en la morfologia, l'hàbitat i la distribució geogràfica de les espècies.

En molts casos, els epítets específics, a diferència dels gèneres, es van descriure més endavant i tenen una distribució geogràfica més exclusiva. Per tant, incorporen noms propis d'origen toponímic (p.e. *mauretanicus*, *caspia*) o en tribut a personalitats històriques en reconeixement de la seva contribució (p.e. *audouinii*, *aristotelis*, *naumani*). És especialment destacable l'augment de la proporció de topònims del cas

dels gèneres, on no se n'ha detectat cap, fins al dels epítets subespecífics, on assoleixen el màxim i aporten, així mateix, una major utilitat com a eina descriptiva que els epònims (Jobling 2011).

Els epítets subespecífics, en haver de reflectir la varietat intraespecífica, es conformen majoritàriament a partir de morfònims. Així doncs, a banda de les valoracions anteriors relatives als autoctònims, cal remarcar l'aportació de les referències de l'hàbitat i l'ecosistema, la distribució geogràfica i les mencions honorífiques en la formació dels epítets subespecífics. Totes aquestes variables es relacionen amb la necessitat de definició particular de les subespècies, sovint lligades a un determinat nínxol ecològic (biònims), a una zona geogràfica concreta (topònims específics i genèrics) o bé com a reconeixement de la tasca científica o històrica en un territori (epònims). La necessitat d'una major discriminació es materialitza amb un menor ús de les llengües clàssiques i un augment del component lligat als noms propis, tant de topònims genèrics i específics com d'epònims. Destaca l'augment de la proporció de noms propis des del cas dels gèneres, on només se n'ha detectat un, fins al dels epítets específics, on representen més del 17% dels casos.

Agraïments

A la Mercè Ortega Grané per la revisió i l'assessorament etimològic en l'estudi de les llengües clàssiques.

Resum

Estudi etimològic de la nomenclatura científica dels ocells de Catalunya: l'aportació de les llengües clàssiques en la taxonomia moderna

Després de segles d'intents d'establir una classificació unívoca i inequívoca dels organismes vius, Carl von Linné va definir el seu sistema de nomenclatura binomial a mitjan segle XVIII. Aquest es va basar en un sistema jeràrquic i ben organitzat on s'estructuraren els diferents organismes a partir del nucli que suposaven les espècies. Aquestes s'aglutinaven en gèneres i aquests en famílies, i la variabilitat intraespecífica es va distribuir en subespècies. Linné va establir una nomenclatura per aquest sistema que es va basar en la llengua de la ciència del moment, el llatí, i també del grec clàssic. Va ser en llatí com va definir els noms del seu sistema i en va descriure les espècies. Més de dos

segles més tard, avui en dia aquest sistema continua plenament vigent en la classificació del món animal, vegetal i fúngic i, fins i tot, s'ha aplicat a d'altres camps com és la nefologia. Aquest article analitza els noms que han servit per nodrir el sistema de nomenclatura en el cas concret dels ocells de Catalunya i en cerca l'origen pel que fa a les llengües d'on provenen, majoritàriament el llatí i el grec clàssic, però també el francès, l'italià, el noruec, l'occità, el rus i les llengües dels indis mexicans. Finalment, aquest treball estudia la motivació que va donar lloc al nom de les espècies. Per exemple, si es van anomenar per característiques morfològiques, a partir de noms autòctons originals, per la mitologia associada o bé a partir de la seva distribució.

Resumen

Estudio etimológico de la nomenclatura científica de las aves de Catalunya: la aportación de las lenguas clásicas en la taxonomía moderna

Después de siglos en los que se intentó establecer una clasificación unívoca e inequívoca de los seres vivos, Carl von Linné definió su sistema de nomenclatura binomial a mediados del siglo XVIII. Éste se basó en un sistema jerárquico y bien organizado en el cual se estructuraron los diferentes organismos a partir del núcleo que supusieron las especies. Éstas se aglutinaban en géneros y éstos en familias, y la variabilidad intraespecífica se distribuyó en subespecies. Linné estableció una nomenclatura para este sistema que se basó en la lengua de la ciencia del momento, el latín, y también del griego clásico. Fue en latín que definió los nombres de las especies y que las describió. Más de dos siglos más tarde, hoy en día continúa plenamente vigente en la clasificación del mundo animal, vegetal y de los hongos y también es de aplicación en la nefología. Este artículo analiza los nombres que han servido para nutrir el sistema de nomenclatura en el caso concreto de las aves de Catalunya y busca su origen en lo relativo a las lenguas de las cuales provienen, en su mayoría el latín y el griego clásico, pero también el francés, el italiano, el noruego, el occitano, el ruso y las lenguas de los indios mexicanos. Finalmente, este trabajo estudia la motivación que dio lugar al nombre de las especies. Por ejemplo, si su origen se encuentra en sus características morfológicas, en los nombres autóctonos originales, en la mitología asociada o en su distribución.

Bibliografia

British Ornithologists' Union. 1915. *A list of British birds.* 2a ed. London: BOU.

- Bruguera i Talleda, J.** 1996. *Diccionari etimològic*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- Crochet, P.A., Barthel, P.H., Bauer, H.G., van den Berg, A.B., Bezzel, E., Collinson, J.M., Dietzen, C., Dubois, P.J., Fromholtz, J., Helbig, A.J. (†), Jiguet, F., Jirle, E., Knox, A.G., Krüger, T., Le Maréchal, P., van Loon, A.J., Päckert, M., Parkin, D.T., Pons, J.M., Raty, L., Roselaar, C.S., Sangster, G., Steinheimer, F.D., Svensson, L., Tyrberg, T., Votier, S.C. & Yésou, P.** 2012. *AERC TAC's taxonomic recommendations: 2012*. Available online at <http://www.aerc.eu/tac.html>
- Crochet, P.A. & Joynt, G.** 2012. *AERC (Association of European Records and Rarities Committees) list of Western Palearctic birds. December 2012 version*. Available at <http://www.aerc.eu/tac.html>
- Eigenhuis, K.J. & Swaab, J.** 1992. Etymology of specific epithet "melba". *Dutch Birding* 14: 100.
- Gaza, T.** 1513. *Aristotelis de Natura animalium*. Venècia: Aldus Manutius.
- Geoffrey Arnott, W.** 2007. *Birds in the Ancient World from A to Z*. London: Routledge Taylor Francis Group.
- Gil-Velasco, M., Franch, M., Illa, M., Burgas, A., Fuentes, M.A., García-Tarrasón, M., Larruy, X., Ollé, A. & Gálvez, M.** 2015. *Llista Patró dels ocells de Catalunya*. Edició 4.1, agost de 2015. Comitè Avifaunístic de Catalunya, ICO.
- Gotch, A.F.** 1981. *Birds. Their latin names explained*. Dorset: Blandford Press.
- Grimal, P.** 1996. *The dictionary of classical mythology*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Jobling, J.A.** 2011. *Helm dictionary of scientific bird names*. London: Christopher Helm.
- Linnaeus, C.** 1735. *Systema naturae per regna tria naturae*. 1a ed. Leiden. Lugduni Batavorum. Apud Theodorum Haak. Ex Typographia Joannis Wilhelmi de Groot.
- Linnaeus, C.** 1746. *Fauna Svecica, sistens Animalia Sveciæ Regni: Quadrupedia, Aves, Amphibia, Pisces, Insecta, Vermes, Distributa per classes & ordines, genera & species, cum differentiis specierum, synonymis autorum, nominibus incolarum, locis habitationum, descriptionibus insectorum*. Stockholm: Sumtu & Literis Laurentii Salvii.
- Linnaeus, C.** 1766–1768. *Systema naturae per regna tria naturae, secundum classes, ordines, genera, species, cum characteribus, differentiis, synonymis, locis*. 2a ed. revisada. Holmiae, Impensis Direct Laurentii Salvii.
- Ortega, E.** 2017. *Diccionari etimològic dels ocells dels Països Catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Parramon i Blasco, J.** 1997. *Diccionari de la mitologia grega i romana*. Barcelona: Edicions 62.
- Reig-Ferrer, A.** 2011a. Aves españolas con nombres de persona (I): *Aquila adalberti* (Brehm, 1861), una nueva especie de águila ibérica descubierta por Reinaldo Brehm y dedicada al príncipe Adalberto de Baviera (1828–1875). *Argutorio* 14 (26): 61–69.
- Reig-Ferrer, A.** 2011b. Aves españolas con nombres de persona (II): una nueva especie ibérica dedicada a una mujer, Thekla Brehm (*Galerida theklæ* Brehm, 1857 [1858]). *Argutorio* 14 (27): 59–66.
- Reig-Ferrer, A.** 2013. Aves españolas con nombres de persona (III): una subespecie de águila real dedicada a Alexander von Homeyer: *Aquila chrysaetos homeyeri*. *Argutorio* 16 (30): 6–15.
- Reig-Ferrer, A.** 2015. El mito del quebrantahuesos depredador de seres humanos. *Argutorio* 18 (34): 69–79.
- Ride, W.D.L., Cogger, H.G., Dupuis, C., Kraus, O., Minelli, A., Thompson, F.C. & Tubbs, P.K.** 1999. *International code of zoological nomenclature*. 4a ed. London: The International Trust for Zoological Nomenclature.
- Saunders, H. & Salvin, O.** 1896. *Catalogue of the Gaviae and Tubinares in the Collection of the British Museum*. Vol. XXV. London: British Museum of Natural History.
- Smith, W. (ed.)**. 1867. *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*. Vol. I, II i III. Boston: Little, Brown & Company.
- Strickland, H.E., Phillips, J., Richardson, J., Owen, R., Jenys, I., Broderip, W.J., Henslow, J.S., Shuckard, W.E., Waterhouse, G.R., Yarell, W., Darwin, C. & Westwood, J.O.** 1842. *Proposed report of the Committee on Zoological Nomenclature*. London: Richard & John E. Taylor.
- Thompson, D.A.W.** 1895. *A glossary of Greek birds*. Oxford: Clarendon Press.

ANNEX

Noms taxonòmics dels ocells segons les categories semàntiques considerades.

Gèneres

Autoctònim: *Accipiter*, *Aegithalos*, *Aegolius*, *Aegyptius*, *Aix*, *Alauda*, *Alca*, *Alcedo*, *Alectoris*, *Anas*, *Anser*, *Anthus*, *Aquila*, *Ardea*, *Ardeola*, *Asio*, *Aythya*, *Bubo*, *Buteo*, *Calidris*, *Carduelis*, *Carduelis*, *Certhia*, *Charadrius*, *Ciconia*, *Cinclus*, *Circus*, *Circus*, *Columba*, *Coracias*, *Corvus*, *Coturnix*, *Crex*, *Egretta*, *Elanus*, *Emberiza*, *Eritacus*, *Estrilda*, *Falco*, *Ficedula*, *Fringilla*, *Fulica*, *Galerida*, *Gallinula*, *Gavia*, *Grus*, *Gypaetus*, *Gyps*, *Haliaeetus*, *Hippolais*, *Hippolais*, *Hirundo*, *Larus*, *Calidris*, *Luscinia*, *Mergus*, *Milvus*, *Myiopsitta*, *Netta*, *Nycticorax*, *Oenanthe*, *Otus*, *Parus*, *Passer*, *Pelecanus*, *Perdix*, *Periparus*, *Pernis*, *Petronia*, *Calidris*, *Pica*, *Poecile*, *Porzana*, *Psittacula*, *Puffinus*, *Pyrrhula*, *Rallus*, *Regulus*, *Remiz*, *Rissa*, *Scolopax*, *Sitta*, *Sterna*, *Strix*, *Sturnus*, *Sula*, *Sylvia*, *Tadorna*, *Tetrao*, *Tetrax*, *Tringa*, *Calidris*, *Turdus*, *Tyto*, *Uria*, *Vanellus*, *Vireo*.

Morfònim: *Acrocephalus*, *Apus*, *Bombycilla*, *Branta*, *Bucanetes*, *Bucephala*, *Burhinus*, *Calcarius*, *Chloris*, *Erythrura*, *Cercotrichas*, *Chlidonias*, *Chroicocephalus*, *Cyanistes*, *Gallinago*, *Haematopus*, *Himantopus*, *Lagopus*, *Leiothrix*, *Lophophanes*, *Loxia*, *Marmaronetta*, *Melanitta*, *Melanocorypha*, *Numenius*, *Onychoprion*, *Oriolus*, *Otis*, *Oxyura*, *Panurus*, *Phalacrocorax*, *Phalaropus*, *Phoenicopterus*, *Phoenicurus*, *Platalea*, *Plectrophenax*, *Plegadis*, *Podiceps*, *Porphyrio*, *Prunella*, *Pterocles*, *Ptyonoprogne*, *Pyrrhocorax*, *Recurvirostra*, *Serinus*, *Somateria*, *Streptopelia*, *Tarsiger*.

Biònim: *Actitis*, *Ammomanes*, *Arenaria*, *Chersophilus*, *Cisticola*, *Glaucopis*, *Hydrocoloeus*, *Hydroprogne*, *Limosa*, *Lymnocyttus*, *Monticola*, *Montifringilla*, *Pluvialis*, *Riparia*, *Saxicola*, *Troglodytes*.

Ergònim: *Botaurus*, *Bubulcus*, *Calonectris*, *Linaria*, *Spinus*, *Clamator*, *Clangula*, *Cursorius*, *Dendrocopos*, *Dryocopus*, *Fratercula*, *Garrulus*, *Gelochelidon*, *Hydrobates*, *Ixobrychus*, *Jynx*, *Lanius*, *Limnodromus*, *Morus*, *Motacilla*, *Oceanodroma*, *Pastor*, *Phylloscopus*, *Tachybaptus*, *Tichodroma*, *Xenus*.

Fagònim: *Coccothraustes*, *Locustella*, *Larvivora*, *Merops*, *Muscicapa*, *Nucifraga*, *Stercorarius*.

Fonònim: *Cuculus*, *Lullula*, *Upupa*.

Epònim: *Cettia*.

Nom mitològic: *Athene*, *Acanthis*, *Ardea*, *Cecro-*

pis, *Cygnus*, *Iduna*, *Neophron*, *Pandion*, *Phasianus*, *Picus*.

Taxònim: *Calandrella*, *Delichon*, *Sternula*, *Xema*.

Llegendes i tradicions modernes: *Caprimulgus*.

Epítets específics

Autoctònim: *aalge*, *alchata*, *anser*, *astrild*, *avosseta*, *berniçla*, *bubo*, *buteo*, *cabaret*, *calandra*, *carduelis*, *cherrug*, *chrysaetos*, *cia*, *ciconia*, *cinclus*, *clanga*, *collurio*, *corax*, *cornix*, *corone*, *coturnix*, *crecca*, *crex*, *curruca*, *fulicarius*, *garzetta*, *graculus*, *grus*, *haliaetus*, *hirundo*, *immer*, *merganser*, *merula*, *milvus*, *nisus*, *nycticorax*, *nyroca*, *oenanthe*, *oenas*, *olor*, *onocrotalus*, *otus*, *palumbus*, *perdix*, *petronia*, *pica*, *pipixcan*, *porzana*, *regulus*, *rubecula*, *schoeniclus*, *scolopaceus*, *scops*, *skua*, *spinoletta*, *spinus*, *squatarola*, *sula*, *tadorna*, *tetrax*, *timunculus*, *torda*, *totanus*, *trochilus*, *turtur*, *vanellus*.

Morfònim: *acuta*, *aeruginosus*, *alba*, *albellus*, *albicilla*, *albicollis*, *albifrons*, *angustirostris*, *apricaria*, *apus*, *argentatus*, *arquata*, *arundinaceus*, *ater*, *atra*, *atricapilla*, *atricilla*, *auritus*, *barbatus*, *brachydactyla*, *brachyrhynchus*, *caeruleus*, *canus*, *carbo*, *caudatus*, *cervinus*, *chloris*, *chloropus*, *cinctura*, *cinerea*, *cinereus*, *citroala*, *citrinella*, *clypeata*, *collaris*, *columbarius*, *cristata*, *cristatus*, *curvirostra*, *cyane*, *cyaneus*, *cyanurus*, *elegans*, *erythrura*, *erythropus*, *falcinellus*, *fasciata*, *ferruginea*, *flammeus*, *flava*, *flavipes*, *fuligula*, *fulva*, *fulvus*, *fusca*, *fuscatus*, *fuscicollis*, *fuscus*, *galactotes*, *galericulata*, *gallinago*, *githagineus*, *glaucoides*, *gravis*, *griseogena*, *griseus*, *gularis*, *himantopus*, *hybrida*, *hypoleuca*, *hypoleucos*, *icterina*, *iliacus*, *inornatus*, *lagopus*, *lentiginosus*, *leucocephala*, *leucocephalus*, *leucopsis*, *leucopterus*, *leucorhoa*, *leucorodia*, *leucura*, *livia*, *lobatus*, *longicaudus*, *lutea*, *macrourus*, *macularius*, *major*, *marila*, *maxima*, *media*, *medius*, *megarhynchus*, *melanocephala*, *melanocephalus*, *melanopogon*, *melanotos*, *melba*, *minus*, *minor*, *minuta*, *minutilla*, *minutus*, *mollissima*, *monachus*, *naevia*, *nebularia*, *niger*, *nigra*, *nigricollis*, *ochropus*, *ochruros*, *oedinemus*, *olivaceus*, *opaca*, *oriolus*, *pallidus*, *paludicola*, *parva*, *pennata*, *pernopterus*, *phaeopus*, *phoenicurus*, *pilaris*, *platyrhynchus*, *pomarinus*, *porphyrio*, *purpurea*, *pusilla*, *pygargus*, *pyrrhocorax*, *roseus*, *rubetra*, *rufa*, *rufescens*, *ruficollis*, *rufina*, *serinus*, *stellaris*, *stellata*, *striata*, *torquatus*, *tricolor*, *tridactyla*, *undata*, *unicolor*, *urogallus*, *viridis*.

Biònim: *agricola*, *aquaticus*, *arborea*, *arvensis*, *campestris*, *cannabina*, *communis*, *deserti*, *do-*

mesticus, familiaris, glareola, hiaticula, hortensis, hortulana, juncidis, limosa, marinus, maritima, montanus, montifringilla, muraria, nivalis, palustris, pelagicus, petrosus, pratensis, pratincola, riparia, rubicola, rupestris, rustica, rusticola, saxatilis, scirpaceus, stagnatilis, subalpina, trivialis, troglodytes, urbicum, vulgaris.

Topònim: alexandrinus, alpina, arctica, bassanus, bengalensis, biarmicus, canadensis, carolinensis, caspia, columbianus, daurica, delawarensis, dominica, europaea, europaeus, gallicus, hispanica, hispaniolensis, ibericus, jamaicensis, lapponica, lapponicus, mauretanicus, maurus, meridionalis, nilotica, orientalis, persicus, philadelphia, pomarina, sandvicensis, sarda, svecica.

Ergònim: borin, coelebs, conspicillata, cursor, ferina, gregarius, hyemalis, interpres, martius, migrans, monedula, morinellus, parasiticus, pendulinus, peregrinus, pugnax, schoenobaenus, serrator, solitarius, tarda, torquilla, vespertinus, yelkouan.

Fagònim: apiaster, apivorus, caryocatactes, coccothraustes, fabalis, frugilegus, glandarius, muta, ostralegus, pyrrhula, querquedula, viscivorus.

Fonònim: aluco, cachinnans, canorus, cantillans, cirrus, clangula, collybita, discors, epops, garrulus, modularis, polyglotta, ridibundus, sibilatrix, strepera.

Epònim: adalberti, alleni, anaethetus, aristotelis, audouinii, bairdii, bonelli, cetti, dougallii, duponti, eleonora, genei, krameri, leschenaultii, michahellis, moussieri, naumannii, richardi, sabini, temminckii, theklae.

Nom mitològic: atthis, colchicus, cygnus, decaocto, diomedea, funereus, ibis, noctua, penelope, philomelos.

Taxònim: affinis, dubius, gentilis, luscinioides, prorogulus, ralloides, subbuteo, subruficollis, trochiloides.

Llegendes i tradicions modernes: canutus, ignicapilla, senator.

Epítets subespecífics

Autoctònim: acredula, aesalon, alchata, anser, bemicla, buteo, calandra, carduelis, cherrug, chrysaetos, cia, ciconia, collurio, corax, coturnix, crecca, curruca, garzetta, graculus, grus, haliaetus, hirundo, ispida, merganser, merula, milvus, nisus, nycticorax, oenanthe, oenas, otus, palumbus, petronia, regulus, rubecula, schoenichus, scops, spinoletta, tinnunculus, totanus, trochilus, turtur.

Morfònim: acuta, aeruginosus, alba, albifrons, apus, arenicolor, arquata, arundinaceus, atra,

atricapilla, aurantiiventris, aureus, auritus, badius, brachydactyla, caeruleus, caesia, canus, carbo, chloris, chloropus, cinclus, cinerea, cinereocapilla, citreola, citrinella, collaris, cristatus, curvirostra, cyanecula, cyaneus, erythroramphos, falcinellus, fasciata, fasciatus, flammeeus, flava, flavissima, fulvus, fuscatus, fuscus, galactotes, gallinago, gentilis, glaucoides, griseogena, gularis, guttata, himantopus, hybrida, hypoleuca, iliacus, intercedens, intermedia, intermedius, lagopus, leucocephalus, leucorhoa, leucorodia, leucura, livia, macrodactyla, major, marila, maxima, medius, megarhynchos, melanocephala, melanopogon, melanotos, minutus, mitratus, mollissima, naevia, niger, nigricollis, oedicephalus, olivaceus, oriolus, pallida, parva, percnopterus, phaeopus, phoenicurus, platyrhynchos, porphyrio, purpurea, rubicola, ruficollis, rufula, rutilans, stellaris, striata, subbuteo, torquatus, tridactyla, undata, viridanus.

Biònim: abietum, abietinus, alpestris, alpina, aquaticus, arborea, arvensis, campestris, cannabina, cisticola, communis, hiaticula, hortensis, limosa, montanus, muraria, nivalis, palustris, pratincola, riparia, rustica, scirpaceus, sylvatica, trivialis, troglodytes, urbicum, vulgaris.

Topònim: albionis, alexandrinus, aquitanicus, arctica, balearica, balearoibericus, biarmicus, columbinus, curonicus, europaeus, gibraltariensis, hispanica, hispaniensis, hispaniolensis, hispanus, iberiae, islandica, jamaicensis, lapponica, libanotica, lusitanicus, mallorcae, maurus, mediterranea, melitensis, meridionalis, nilotica, orientalis, pyrenaica, sinensis.

Ergònim: borin, calidus, coelebs, conspicillata, cursor, hibernans, interpres, martius, migrans, pendulinus, peregrinus, solitarius, tarda, torquilla, tristis.

Fagònim: coccothraustes, fabalis, frugilegus, glandarius, ostralegus, pyrrhula, spermologus, viscivorus.

Fonònim: canorus, cantarella, clangula, collybita, epops, garrulus, modularis.

Epònim: apetzii, bangsi, bewickii, brehmorum, brookei, buturlini, cetti, desmarestii, dougallii, duponti, erlangeri, feldegg, graellsii, heineken, homeyeri, mabbotti, michahellis, schinzii, sharpei, taiti, theklae, thumbergi, torresii, vidalii, witherbyi, yarrellii, zedlitzi.

Nom mitològic: atthis, decaocto, funereus, ibis, philomelos.

Taxònim: luscinioides, ralloides.

Llegendes i tradicions modernes: canutus, ignicapilla, senator.